

PATRIMONIUM 2008

REDACTIERAAD PATRIMONIUM

Prof. Dr. Walter Pintens (voorzitter redactieraad)

Prof. Dr. Johan Du Mongh (hoofdredacteur)

Charlotte Declerck

PATRIMONIUM 2008

Prof. Dr. WALTER PINTENS
Prof. Dr. JOHAN DU MONGH
CHARLOTTE DECLERCK
Editors

Met bijdragen van

V. ALLAERTS – R. BARBAIX – FR. BUYSENS –
H. CASMAN – CH. DECLERCK – M. DE CLERCQ –
G. DEKNUDT – J. DU MONGH – A. MAELFAIT –
D. PIGNOLET – W. PINTENS – I. SAMOY – E. SANSSEN –
S. SEYNS – N. TORFS – S. VANDEMAELE

intersentia

Antwerpen – Oxford

Patrimonium 2008

Walter Pintens, Johan Du Mongh en Charlotte Declerck (eds.)

© 2008 Intersentia
Antwerpen – Oxford
www.intersentia.be

Afbeelding cover: Andy Warhol. Dollar Sign, 1981; © 2008 Andy Warhol Foundation for the Visual Arts/SABAM, Belgium; Photo credit: The Andy Warhol Foundation, Inc./Art. Resource, NY

ISBN 978-90-5095-856-1
D/2008/7849/94
NUR 822

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Patrimonium is aan zijn derde jaargang toe. Het concept is intussen genoegzaam bekend. Ook *Patrimonium 2008* biedt een actualisering van het familiaal vermogensrecht aan de hand van recente wetgeving en wetsvoorstellen, alsook van de tot 30 juni 2008 verschenen rechtspraak en rechtsleer. Daarnaast worden tien praktische vraagpunten beantwoord.

Na de overvloed aan nieuwe wetgeving in het familierecht en een bescheiden aanpak van het erfrecht met de invoering van een beperkt erfrecht voor wetelijke samenwoners (art. 731 *j*^o art. 745*octies* B.W.), een analoge huurbescherming voor de langstlevende echtgenote (art. 745*bis* § 3 BW.) en de toenemende bescherming van buitenhuwelijkse kinderen (aanpassing art. 745*quater*, 745*quinquies* en 1465 B.W.; afschaffing art. 837 B.W.), kwam onlangs ook het huwelijksvermogensrecht in het visier van de wetgever. Naar buitenlands voorbeeld werden bij de Wet van 18 juli 2008 de vaak ingewikkelde procedures tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel vereenvoudigd en werd de rechterlijke homologatie afgeschaft.¹ Op dezelfde dag beslechtte de wetgever een discussie in de rechtspraak door te bepalen dat niet alleen de echtgenoot van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde, maar ook diens voormalige echtgenoot die persoonlijk aansprakelijk is voor de schuld die de gefailleerde tijdens het huwelijk was aangegaan, ingevolge de verschoonbaarheid van die verplichting wordt bevrijd.²

Het huwelijksvermogensrecht werd ook onrechtstreeks beïnvloed door bijzondere wetgeving. Men denke maar aan de Wet van 25 april 2007 die de mogelijkheid tot niet-beslagvatbaarheid van de woning van de zelfstandige invoerde.³ Sommigen zien in artikel 74 van deze wet zelfs een nieuwe bepaling van primair huwelijksvermogensrecht, maar deze bedenking lijkt te vergaand. Bovendien is ook de invloed van de Europese regelgeving voelbaar, ook al maakt het familiaal vermogensrecht niet het rechtstreeks voorwerp uit van harmonisatie. Nadat het Europees Hof van Justitie de tewerkstellingsvoorwaarde in artikel 60*bis* W.Succ. strijdig had bevonden met de vrijheid van vestiging omdat vrijstelling van successierechten niet werd verleend aan fami-

¹ Wet van 18 juli 2008 tot wijziging van de wetgeving wat betreft de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel zonder tussenkomst van de rechtbank en tot wijziging van artikel 9 van de wet van 16 maart 1803 tot regeling van het notarisambt, *B.S.* 14 augustus 2008.

² Wet van 18 juli 2008 tot wijziging van artikel 82, tweede lid, van de Faillissementswet van 8 augustus 1997 wat betreft de verschoonbaarheid van de voormalige echtgenoten, *B.S.* 28 augustus 2008.

³ Wet van 25 april 2007 houdende diverse bepalingen, *B.S.* 8 mei 2007 (derde uitg.).

liebedrijven die voldoende werknemers in een andere lidstaat tewerkstelden⁴, werd bij Decreet van 21 december 2007 de tewerkstellingsvoorwaarde in het Vlaams Gewest vervangen door een minimumbedrag aan loonlasten uit te betalen aan in de Europese Economische Ruimte tewerkgestelde werknemers, wat het fiscaal gunstregime gevoelig uitbreidde.⁵

Het Grondwettelijk Hof bevestigde in 2007 opnieuw dat de verschillende juridische behandeling tussen gehuwden en ongehuwd samenwonenden geen schending uitmaakt van het gelijkheidsbeginsel.⁶ In de rechtspraak is een weigering tot analoge toepassing van het primair en secundair huwelijksvermogensrecht merkbaar, maar het gewijzigd maatschappelijk klimaat maakt dat ook tussen samenwonenden de solidariteitsgedachte wordt erkend. Steeds meer wordt de natuurlijke verbintenis van onder het stof gehaald om rechtsgevolgen te creëren tussen samenwoners (en onder scheiding van goederen gehuwde echtgenoten), hoofdzakelijk tijdens de samenwoning in de vorm van een plicht tot bijdrage tot de lasten van het (feitelijk) gezin, maar in uitzonderlijke gevallen ook na de beëindiging van de samenwoning. Dit werd treffend verwoord in een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 1 februari 2006.⁷ Ook de rechtsfiguren van tontine en aanwas kwamen vaak aan bod in de besproken periode. Daarbij is een duidelijke tendens merkbaar tot toepassing van de leer van verval van oorzaak om samenwonenden toe te laten bij de beëindiging van relatie uit onverdeeldheid te treden, niettegenstaande het beding van aanwas, zij het vooralsnog onrechtstreeks, door een toepassing van de beginselen van de goede trouw en rechtsmisbruik.⁸

Het gewijzigd maatschappelijk klimaat was ook een van de overwegingen in het belangwekkend arrest van het Grondwettelijk Hof van 26 juni 2008. In een maatschappij waar sommige verzekeringsproducten echte financiële beleggingsinstrumenten zijn geworden waarbij aanzienlijke spaartegoeden worden gemobiliseerd, achtte het Hof het niet naar recht verantwoord om aan reservataire erfgenamen de bescherming te ontzeggen ten aanzien van het opgebouwde kapitaal.⁹ Artikel 124 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst werd daarom strijdig bevonden met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Het veelbesproken arrest van 26 mei 1999 dat de artikelen 127 en 128 reeds ongrondwettelijk bevond in de mate met gemeenschappelijke pre-

⁴ Hof van Justitie 25 oktober 2007 (Geurts en Vogten), C – 464/05.

⁵ Decreet van 21 december 2007 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2008, B.S. 31 december 2007.

⁶ Grondwettelijk Hof 7 maart 2007, B.S. 18 april 2007.

⁷ Antwerpen 1 februari 2006, R.W. 2007-08, 1816, noot L. WERMOES.

⁸ Zie bv. Gent 10 april 2008, 2007/AR/2184, *onuitg.*

⁹ Grondwettelijk Hof 26 juni 2008, B.S. 3 september 2008.

mies een eigen kapitaal kon worden opgebouwd door een echtgenoot¹⁰, kreeg derhalve het voorspelde staartje (Zie *Patrimonium 2006*, p. 272, nr. 481).

In een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen dd. 30 juni 2008 werd zelfs geoordeeld dat een gemengde levensverzekering waaraan een beleggingsfonds werd gekoppeld en waarbij de erflater als verzekeringsnemer het recht behield om op elk ogenblik de reserve op te vragen, aan de begunstigde slechts louter eventuele rechten toekende. De levensverzekering werd als erfovereenkomst nietig geacht, waardoor het uit te keren kapitaal deel bleef uitmaken van de nalatenschap.¹¹ (Zie reeds onze analyse in *Patrimonium 2006*, p. 230, nr. 388).

In datzelfde arrest verfiende het hof onder meer zijn eerdere rechtspraak in verband met de rol van de boedelnotaris in de vereffening-verdeling. Deze kan zich niet vergenoegen met een passieve rol. Hij is eerste rechter en een actieve protagonist in de vereffening, met informatie- en onderzoeksplicht, zonder evenwel als een soort detective te kunnen worden gebruikt.¹²

En wat te zeggen over het opmerkelijk arrest van het Hof van Beroep te Brussel dat van oordeel was dat de vermogenswaarde van de cliënteel van een chirurg, alsook, minder uitgesproken, van diens echtgenote-orthodontiste uit de huwelijksgemeenschap moest worden gesloten, daarbij teruggrijpend naar een achterhaald gewaande theorie van het strikt persoonlijk karakter van dergelijk cliënteel en in elk geval inbreuk makend op de leer van ‘*titre et finance*’?¹³

Voeg daaraan toe dat ook het vroeger zo voorzichtig Comité voor Studie en Wetgeving steeds stoutmoediger stellingen inneemt en na de sterfhuisclausule nu ook de inbreng in de gemeenschap onder ontbindende voorwaarde lijkt te aanvaarden, en men kan niet anders dan besluiten dat het familiaal vermogensrecht niet langer de hoogbejaarde dame is van weleer.

Ik ben trots u namens het Instituut voor Familiaal Vermogensrecht van de K.U.Leuven dit fraai werkinstrument te kunnen aanbieden en kijk uit naar uw reacties.

Johan Du Mongh

¹⁰ Arbitragehof 26 mei 1999, *B.S.* 18 augustus 1999.

¹¹ Antwerpen 30 juni 2008, 2007/AR/2136, *onuitg.*

¹² Zie ook bv. Antwerpen 11 oktober 2006, *T.Not.* 2007, 331; Antwerpen 14 januari 2008, *RABG* 2008, 757.

¹³ Brussel 20 december 2007, *NjW* 2008, 451, noot GV.

INHOUD

VOORWOORD.....	v
----------------	---

DEEL I. KRONIEK FAMILIAAL VERMOGENSRECHT	
Coördinatie Prof. Dr. JOHAN DU MONGH	1

Hfdst. I. Primair huwelijksvermogensstelsel	
VEERLE ALLAERTS	3

I. Algemeen.....	3
II. Verplichting tot hulp en bijdrage in de lasten van het huwelijk.....	3
III. Bescherming van de gezinswoning.....	4
IV. Hoofdelijkheid inzake schulden voor de huishouding..	4
V. Dringende voorlopige maatregelen.....	6
VI. Nietigverklaring van rechtshandelingen.....	17

Hfdst. II. Secundair huwelijksvermogensstelsel	
CHARLOTTE DECLERCK.....	19

I. Wettelijk stelsel.....	19
II. Conventionele stelsels.....	43
III. Wijziging van het huwelijksvermogensstelsel.....	49
IV. Overgangsrecht.....	51
V. Huwelijksvermogensrecht en vennootschapsrecht....	52
VI. Huwelijksvermogensrecht en internationaal privaatrecht.....	52

Hfdst. III. Samenwoningsrecht	
VEERLE ALLAERTS	55

I. Algemeen.....	55
II. Wettelijke samenwoning.....	57
III. Feitelijke samenwoning.....	63
IV. Familiaalvermogensrechtelijke overeenkomsten....	72

Hfdst. IV. Schenkingen	
GUILLAUME DEKNUDT	89
I. Begrip	89
II. Constitutieve bestanddelen	89
III. Grondvereisten	91
IV. Vormvereisten	97
V. Handgift	99
VI. Vermomde schenking	103
VII. Onrechtstreekse schenking	104
VIII. Schenking tussen echtgenoten	108
Hfdst. V. Erfrecht	
Prof. Dr. JOHAN DU MONGH, CHARLOTTE DECLERCK en	
GUILLAUME DEKNUDT	109
I. Voorwerp van het erfrecht	109
II. Opvallen van de nalatenschap	110
III. Voorwaarden vereist om te erven – niet onwaardig zijn	111
IV. Wettelijke devolutie	112
V. Testamentaire devolutie	114
VI. Erfovereenkomsten	132
VII. Reserve	132
VIII. Optierecht	134
IX. Heling	136
X. Vereffening-verdeling	137
XI. Familiale schikkingen	139
XII. Erfrecht en internationaal privaatrecht	139
DEEL II. NIEUWE WETGEVING EN WETSVOORSTELLEN	141
Hfdst. I. Nieuwe wetgeving	
VEERLE ALLAERTS en GUILLAUME DEKNUDT	143
I. Wet van 23 april 2008 tot wijziging van artikel 587 van het Burgerlijk Wetboek	143

II.	Wet van 18 juli 2008 tot wijziging van de wetgeving wat betreft de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel zonder tussenkomst van de rechtbank en tot wijziging van artikel 9 van de Wet van 16 maart 1803 tot regeling van het notarisambt.	144
III.	Wet van 18 juli 2008 tot wijziging van artikel 82, tweede lid van de faillissementswet van 8 augustus 1997 wat betreft de verschoonbaarheid van voormalige echtgenoten	146
IV.	Vlaams Decreet van 21 december 2007 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2008 . . .	147
V.	Ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 6 maart 2008 tot wijziging van het Wetboek der Successierechten	150
VI.	Waals Decreet van 19 juni 2008 tot gelijkstelling voor de successierechten van de wettelijk samenwonenden met een verwantschapsband met de wettelijk samenwonenden zonder verwantschapsband	153
VII.	Franse Wet van 21 augustus 2007	153
VIII.	Algemene fiscaalrechtelijke wijzigingen.	155
Hfdst. II.	Wetsvoorstellen	
	VEERLE ALLAERTS en GUILLAUME DEKNUDT.	159
	I. Burgerlijk recht.	159
	II. Fiscaal recht.	183
DEEL III.	VRAAGPUNTEN UIT DE PRAKTIJK.	189
Hfdst. I.	Arbeid geleverd door een echtgenoot gehuwd onder het wettelijk stelsel en vergoedingen	
	Prof. Dr. NAN TORFS en PROF. DR. SIGRID VANDEMAELE . .	191
	I. Inleiding.	191
	II. Situatie	192
	III. De “zaak” is een eenmanszaak.	193

IV.	De “zaak” is een vennootschap	200
V.	Clausules in het huwelijkscontract	204
VI.	Bijlage	210
Hfdst. II.	Het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van onderhoudsschulden. Een pleidooi voor consistentie!	
	Prof. Dr. RENATE BARBAIX	213
I.	Inleiding.	213
II.	De gangbare opvattingen	214
III.	De gangbare opvattingen nader belicht en gecontesteerd.	218
IV.	Conclusie	229
Hfdst. III.	Het vergoedingsbeding in een gemeenschapsstelsel na het cassatiearrest van 17 september 2007	
	Prof. Dr. JOHAN DU MONGH en CHARLOTTE DECLERCK.	231
Hfdst. IV.	Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen	
	Prof. Dr. HÉLÈNE CASMAN	237
I.	Ontbinding van het huwelijksstelsel en verdeling van de ontbonden gemeenschap	237
II.	Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen	240
III.	Verdeling van onverdeelde goederen. Interesten.	242
IV.	Geen onverdeeldheid, geen verdeling; wel vereffening?	246
V.	Conclusie	250
Hfdst. V.	Hoe ver reikt de solidariteit tussen feitelijk samenwonende partners?	
	DOMINIQUE PINOLET.	251
I.	Inleiding.	251

II.	Grondwettelijke en mensenrechtelijke bescherming van de feitelijke samenleving	253
III.	Solidariteit tijdens de samenleving	257
IV.	Solidariteit tussen de partners na de beëindiging van de samenleving	267
V.	Besluit.	270
Hfdst. VI.	Investeren in andermans woning bij feitelijke samenwoning	
	Prof. Dr. ILSE SAMOY	273
I.	Casuspositie.	273
II.	Uitgangspunten	274
III.	De natuurlijke verbintenis tot bijdrage in de lasten van de feitelijke samenwoning	276
IV.	Uitwerking van de drie categorieën van investeringen	279
Hfdst. VII.	Welk statuut heeft de huurwaarborg bij het huren van de gezinswoning?	
	STEVEN SEYNS	287
I.	Situering.	287
II.	De huurwaarborg: algemeen	288
III.	Het huwelijk en de gevolgen met betrekking tot de huurwaarborg	290
IV.	De huurwaarborg in het kader van de wettelijke samenwoning, zoals ingevoerd door de Wet van 23 november 1998.	298
V.	De relatie tussen feitelijke samenwoning en huurwaarborg	305
VI.	Conclusie	308
Hfdst. VIII.	De testamentuitvoerder	
	Prof. FRANK BUYSENS	311
I.	Taken en bevoegdheden	311

II.	Persoon van de testamentuitvoerder.....	318
III.	Vergoeding	320
IV.	Aansprakelijkheid	324
V.	De testamentuitvoerder en de aangifte van nalatenschap	327
Hfdst. IX.	De niet-beslagbaarheid van de gezinswoning van een zelfstandige, toegelicht vanuit het familiaal vermogensrecht	
	MAARTEN DE CLERCQ.....	329
I.	Inleiding.....	329
II.	De beschermde hoofdverblijfplaats	330
III.	Bepaling van primair huwelijksvermogensrecht: instemming van de echtgenoot van de zelfstandige ..	332
IV.	Secundair huwelijksvermogensrecht: bepaling van de omvang van de bescherming	335
V.	Ontbinding van het huwelijks(vermogens)stelsel, anders dan door het overlijden van de zelfstandige ..	339
VI.	Het overlijden van de zelfstandige.....	341
VII.	Besluit.....	342
Hfdst. X.	De vererving van familiale ondernemingen conform artikel 60bis W.Succ. in het Vlaamse Gewest: een stand van zaken	
	ANN MAELFAIT en ERIK SANSEN.....	343
I.	Inleiding.....	343
II.	Het gunstregime in artikel 60bis Vl.W.Succ.....	344
III.	Het arrest Vogten-Geurts	347
IV.	Het Decreet van 21 december 2007.....	350
V.	De resterende pijnpunten	353
VI.	Besluit.....	361
EPILOOG		363

Pleidooi voor een globale hervorming van het erfrecht

Prof. Dr. WALTER PINTENS